

zük a hangsúlyt. Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók aktívan figyeljék a körülöttük lévő világot. A teljesítményi standardok előtérbe helyezik a felfedező jellegű tanulási módszereket, melyek a tanulók aktív bevonásával érik el az újonnan megismert kifejezések jelentésének valódi elsajátítását.

A földrajztanítás során továbbra is az lesz a legfontosabb cél, hogy a tanulók megismerjék Földünk egyedülállóságát, különlegességét. Az ötödik évben elsajátított természet- és társadalom-földrajzi ismeretek alapot képeznek a regionális földrajzi ismeretek kialakításához. A *Bolygónk, a Föld* tananyag rész egy egyedülálló és összetett rendszer, melynek megfelelő bemutatása során a gyermekben kialakulhat a rendszerszintű gondolkodás – ez más tudományágak megismerésének is segítségére lehet. A természetföldrajznál fontos a matematikával és a fizikával való tantárgyközi kapcsolatok erősítése, míg a társadalom- és regionális földrajznál a történelem és más társadalom ismeretek bevonása válik nélkülözhetetlenné. A geopolitikai összefüggések, a globális szintű problémák felvetésekor pedig a tanulók megérthetik világunk összetettségét, ami elősegítheti világnézetük kialakulását, személységük fejlődését.

A megújított földrajztanítás fő céljai a következők lesznek:

A diák tudjon

- térképet (papír alapút és digitális felbontásút egyaránt) értelmezni,
- egy térségről információkat prezentálni (grafikonok, táblázatok, diagramok, képek, filmek segítségével),
- különböző forrásokból kikeresni, összehasonlítani az egyes információkat
- indokolást adni arról, miért különböznek a Föld tájai,
- állást foglalni az emberiség legégetőbb problémáit illetően,
- értelmezni a táj természeti és társadalmi összetettségét.

Úgy gondolom, hogy napjaink pedagógiája nem kevés kihívás elé állítja a pedagógusokat. A jó, „IGAZI” tanár, szerintem ezt lehetőségként értékeli, és megszeretetti tantárgyát a gyerekekkel. A téma iránt elkötelezett tanuló szinte észrevétlenül sajátítja el az új ismereteket, alakítja ki a szükséges készségeket, melyek nélkülözhetetlenek a magasabb iskolai szinteken.

Az adott tananyag elsajátításához pedig a projektoktatás módszerét választottam.

A projekt első feladata az volt, hogy valamilyen úton szemléltetnem kell a diákok számára azt, hogy mikor és milyen módon alakul világunk arculata, melyhez a kőzetlemezek mozgásának igazán sok köze van. Így a legegyszerűbb formát választottam, és segítségül hívtam az információs és kommunikációs eszközök legújabb példányait, ismeretben néven a táblagépeket. Az internetnek köszönhetően rengeteg animáció és kisfilm található az egyik legismertebb megosztó portálon és a különböző oktatással foglalkozó weboldalakon. Azonban azt is fontosnak tartottam, hogy a látottakat valamilyen módon kicsiben is tapasztalunk kell, ezért arra kértem a diákjaimat, hogy földrajzórára hozzanak magukkal két darab irodai géppapírt és két darab rajzlapot. A papírok segítségével szemléltettük, hogy is mozognak ezek a lemezek. Az irodai géppapír az óceáni kőzetlemezeket, míg a rajzlapok a szárazföldi kőzetlemezeket voltak hivatottak ábrázolni. A papírok összenyomásával szinte tökéletesen tudtuk ábrázolni, mikor melyik lemez melyik mellett csúszik el, tolódik alá, vagy épp tornyosul fel.

A második feladat volt a fő góc-pont, melyet meg kellett oldani. Ez pedig nem volt más, mint házi feladatra kapott vulkánok elkészítése. Bátran kijelenthető, hogy igazi családösszehozó projekt ez, hiszen egy tűzhányó elkészítéséhez sok szorgos kéz, ötlet és megfelelő kivitelezés kell. Szerencsére

VULKÁNOK

Ötletek természetföldrajzi témakör oktatásához

Varga Tamás
A gútai II. Rákóczi Ferenc Alapiskola
magyar-földrajz szakos tanára
vargatomi7@gmail.com

Napjainkban egyre többet hallunk annak fontosságáról, hogy az iskola egyik fő feladata az érthető, szemléltető oktatás és a mindennapi életre való nevelés. Az oktatás korszerűsítésével, a módszerek variálásával változik a tananyag összetétele, az átvett anyagok nagysága, illetve a tanár szerepe egyaránt. A változások egyik ajánlott és járható útja lehet a projektmódszer jelentősebb beépítése az oktatásba.

Számtalan alkalommal törtem azon a fejem, hogyan lehetne a legegyszerűbben szemléltetni, s egyben a leghatékonyabban megtanítani a 21. század gyermekét arra, hogy használja a kép-

zeletét és próbálja a megszerzett tudást alkalmazni. Jobban mondván a diák lexikális ismereteit összekötni a képzeletével és a fantáziájával úgy, hogy az ismeret birtokában az adott témáról megfelelő módon tudjon kommunikálni. A földrajz tantárgy keretén belül több formában is hasznosítható a projektmódszer, csak kellő idő és energia kell a kigondolásához, előkészítéséhez és a kivitelezéséhez.

Így volt ez akkor is, mikor a természetföldrajz egyik legérdekesebb témájához értünk a tananyaggal, ami nem volt más, mint a kőzetlemezek mozgása, valamint a vulkánok működése.

a tanulók – és csak a margóra jegyzem meg, hogy a kedves szüleik is – igen-csak nagy kreativitással vannak megáldva ezen a téren. A kész tűzhányókat a suliban több csoportra osztottuk. Az első csoport a vulkán környékét, a második csoport a belső felépítését, a harmadik pedig azt volt hivatott szemléltetni, hogy milyen módon tör ki és alakít utat magának a láva egy kis paprikás szódobikarbóna és ecet segítségével. A különböző csoportok azt kapták feladatuk, hogy a saját projektjeiket kellett a többiek számára bemutatni és – nem utolsó sorban – a tanultakat felhasználva elmagyarázni, hogy az általuk készített makettek mit is ábrá-

zolnak és milyen módon kapcsolhatók össze a tananyaggal.

A harmadik feladat pedig egy összegzés volt, melyet egy kérdezz-felelek típusú játék keretén belül játszottunk végig a csoportokkal, ahol a kérdések teljesen egészében lefedték az átvett tananyagot, és érintették a témazáró dolgozat kérdéseit is.

A projektmunka során a tanár szerepe teljes mértékben megváltozik. A frontális „én beszélek, te figyelsz” szerepkörből végre kiesik a tanár, és az irányítás helyett inkább az együttműködés, a tanácsadás és a munkafolyamat koordinálása a lényeg. A projekt módszer segítségével az egyik

legnehezebb feladatunk válik lehetségessé. Ugyanis fel tudjuk kelteni a diákok érdeklődését, elindítva ezzel azt a folyamatot, hogy kíváncsiak legyenek a körülöttük lévő világ kisebb-nagyobb csodáira, valamint ösztönözhetjük őket az önálló gondolkodásra, pontos feladat végrehajtásra és a csapatmunka, valamint a csoportban való dolgozás előnyeire is.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Honfi Anita – Komlódi Nóra: *Projektpedagógia*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2010.
Pálfi Sándor: *A projektpedagógia tanulás-szemlélete az óvodában*. In: Óvodai Nevelés, 2007.

Mgr. Tóth Tibor
A komáromi Eötvös Utcai MTNY Alapiskola
földrajz-történelem szakos tanára, Karván él, toth@eotvos.sk

Csoportos vaktérkép Térképismereti gyakorlat szórakoztató módon

Véleményem szerint a mai kor pedagógusának legnagyobb feladata, hogy megragadja és tartósan lekösse a tanulók figyelmét. A gyerekek szinte elvesznek abban a hatalmas inger- és információmennyiségben, ami nap mint nap éri őket. Nem beszélve arról, hogy a felgyorsult világunkban nem tanultak meg különbséget tenni fontos és kevésbé fontos információ között, nem tudják kiszűrni az értékeseket.

Hogy célunkat elérjük és diákjaink figyelmét tartósan le tudjuk kötni, különféle „fegyverekkel” kell magunkat felvértezni. Elérhetjük a figyelmük felkeltését megfelelő motivációval. Jó megoldás lehet az is, ha a már meglévő képességeikre alapozva segítünk nekik felfedezni rejtett oldalukat, képességeiket. Nem utolsó sorban pedig kezünkben van a játék hatalma, ami nem feltétlenül kell, hogy csak a szórakozásról szóljon. A legjobb viszont, ha mindezen fegyvereket egybekövacsolva próbálunk hatni gyermekeinkre. A következőkben egy ilyen módszert mutatok be a földrajz keretein belül, melyet érdemes más tantárgy tananyagára átültetve is kipróbálni.

A módszer alapját a klasszikus és „közutálatnak” kitett vaktérkép, valamint annak kitöltése jelenti. Ebben az esetben viszont nem egyéni, hanem csoportmunkáról van szó, ahol a csoporton belül mindenkinek megvan a maga feladata. Az adott téma szerint a tanulókat csoportokba, csapatokba osztjuk. Minden csoport kap egy előre elkészített vaktérképet (lehetőleg nagyobb – A2, A1, A0 méretben). Amennyiben lehetséges, a vaktérképet függesztjük vagy ragasszuk ki olyan helyre, hogy a csapat minden tagja számára jól látható legyen. A csoportok megkapják a földrajzi fogalmakat, melyeket a pedagógus előre elkészít, kinyomtat vagy felír papírcsíkokra olyan méretben, hogy jól olvashatók legyenek nagyobb távolságról is.

Ezután a csapat tagjai eldöntik, ki melyik funkciót vállalja magára. Szükség van egy koordinátorra, aki a fogalmakért és a munkáért felelős. Felolvassa a fogalmakat a többiek-

nek, vigyáz rá, hogy minden fogalom megtalálja a helyét, ne maradjon ki egyik sem. Kijelölik a térképészt, tehát azt az egy tanulót, aki a papírcsíkokat, vagyis a földrajzi fogalmakat a vaktérképre ragasztja. Ez csakis az ő feladata, senki más nem ragaszthat a vaktérképre. A többi csapattag a kutató lesz, aki atlasz vagy térkép segítségével a koordinátor által felolvasott földrajzi fogalmat keresni kezdi. Amelyik diák megtalálta a keresett fogalmat, megmutatja a térképésznek, aki a kutató segítségével és magyarázata által a lehető legpontosabb helyre illeszti, ragasztja a fogalmat a vaktérképen. Addig folytatják ezt, míg minden fogalom fel nem kerül a vaktérképre. Ilyen módon nagyméretű tematikus térképeket készíthetünk a tanulók segítségével. Hangsúlyozzuk ki a diákoknak, hogy a pontosság a fontos, nem pedig a gyorsaság.

Abban az esetben, ha egyforma mennyiségű fogalmat osztunk szét a csapatok között, lehet versenyeztetni őket időre is, de minden esetben a pontosságra törekedjünk, ez legyen a mérvadó.

A módszert lehet bonyolítani, nehezíteni, ami még összetettebb csapatmunkát igényel a tanulók részéről. Nehezíthetjük a koordinátor és a kutatók munkáját, ha a fogalmakat nem rendezzük kategóriák szerint (pl. folyók, tavak, szigetek, félszigetek, tengerek, öblök stb.), hanem összekeverjük és a csapatok koordinátorának kell kiválasztania, hogy melyik fogalomra van szüksége az ő csapatának. Amennyiben a koordinátor tévedne és rossz, illetve szükségtelen fogalmat választ a csapatnak, azt a kutatók közlik vele, és a fogalom visszakérül a közös fogalmak közé.

Az izgalmat tovább fokozhatjuk, ha az osztályban csak egy vaktérképet függesztünk ki, és a térképészeknek erre az egy vaktérképre kell a fogalmakat felragasztaniuk. Ebben az esetben nagyon fontos, hogy a pedagógus olyan méretű papírcsíkokra írja fel a fogalmak nevét, melyek nem takarják egymást majd a vaktérképen (illetve valamilyen módon pontosítsa, egyértelműsítse azoknak elhelyezését). Javasolt az óra előtt összeállítani a teljes térképet a fogalmakkal, úgymond kipróbálni, letesztelni, hogy minden a megfelelő helyre kerüljön. Ilyen módon általános vagy több témával foglalkozó térképet készítenek a diákjaink.

Az ilyen tanórára való felkészülés viszonylag sok időt vesz igénybe a pedagógus részéről, de megéri, mivel a módszer rendkívül izgalmas, szórakoztató a gyermekek számára, mindemellett nagymértékben fejleszti a kooperatív, kommunikációs és orientációs készségeket, fokozza az empátikus képességet, részben pedig felkészíti az életben betöltött egyes szerepekre, funkciókra is.